כא: כהן גדול פרק שני סנהדרין

סוסים למה לי. פי' דמשמע תרי הכי גרסינן מי לא כתיב אלא סוס ה"א לכתב סוסים חד לאו הוא דאיכא כתב דחמנא סוסים והדר סוס לחלק על כל אחד פי' מי כתיב סוס גבי לא ירבה הוה אמינא על סוס אחד בטל הוא עובר כדמוכח קרא דהרבות סוס ומ"מ לכתב סוסים ליכא אלא חד לאו לכך שינה הכתוב לעבור על לא תעשה על כל סוס וסוס ויש ספרים משובשים דגרסי לעבור בעשה ולא תעשה פי' לא ירבה סוסים למה לי כלל ולא יתכן דלמען הרבות סוס לאו עשה הוא אך קאי אלאו דלא יסיג: **כתב ליבונאה.** י"מ כזה שהאות נעשית מן הלבן שממלאין החלק דיו והכתב נעשית מאליו מגייר חלק ולא נהירא דאין זה כתב דהוי חק תוכות (ג) ותק ירכות דאמרינן בגיטין (דף כ.) אין כתב לגבי גט וכי היכי דגבי גט אינו כתב גבי ספר תורה נמי אינו כשר ועוד אמאי לא כהלן כתבא למקרי (דעיל ה) הרי לא נשתנה כתיבת האותיות כלל ור"ת פי' דשם מקום ריש מא ליבונאה וכותבין בו כתב משונה:

מרגניס

על הייחוד. דאמרת אים ועל הפנויה: **שבקת להולמו ולא הולמתו.** שתשב בראשו כתר מלכות ולא הולמתו לפי שהיה שרגיע של זהב כתוך מלבה מדופן לדופן ואינה מתייבשת בראשו אלא למי שיש לו מכין בראשו והיא עדות לבית דוד שכל הראוי למלכות הולמתו ומי שאינו ראוי למלכות אינו הולמתו: **מאי רכוסים.** (ב) דתמשיס אים לבן מלך: **נטולי טחול וחקוקי כפות הרגלים.** נטולי טחול על ידי סם שהטחול מכבידו לאדם וחקוקי כפות הרגלים אין בשר בפרקוסיהם ולרים על הקוסים ועל הברקנין ואינן ניזוקין: **מתני' אספניא.** שכר חיילות מדי שנה בשנה הנכנסין והיוצאין עמו כל השנה: **גמ' לו.** משמע להרמיב דעתו ולהגדיל ברכוי (ב) סוסים: הסוסים בשים ממלרים לאדם ישראל ולריך לשנות שלוחים לקנות לו סוסים ועוברים כלא מוסיפו לראותם עוד עד עולם (שמות יד): **בעשה ולא בעשה** לא גרסינן: **הוה אמינא אפילו בדי רכבו לא.** בתמיה. מלכות בלא רכב ופרשים מי תשיבא: **לאפוקי.** רכב ופרשים וסוסים לרבוב בהרוחה ולא לאמלוס. ל"א לאפוקי גרסינן כמרוכב סוס אחד ומושך סוס אחד אלאו כיד ורוכב פעם על זה ופעם על זה להרגיע את חבירו: **להרווחה.** שלא לאמלס ואם יפטרך לשבור עוד חיילות שיהיה מלוי בידו: **למעוטי הדיוטות.** דמוחרין להרבות נשים: **אלטבלאות.** בית גדול למדור הסוסים: **ארוות.** הבלה בין שורה לשורה על פני הבית: **לאכניס.** תשיב מיהא פורתא: **לא נתגלו טעמי תורה.** כגון למה נאסרה לבית שעטנז ואכילת חזיר וביולת כהן: **לשפי תורות.** הא דשאני מלך מהדיוטות דאילו היה הדיוט סגי ליה בחדא ומלך בעי תרתי: **משנה.** שמיס במשמע: **לפה עברי.** של בני עבר הנהר: **ליבונאה.** תותיות גדולות כעין אותן שכותבין בקמיעות ומזוזות: וכתב

אלף ארות סוסים למרכבו ושנים עשר אלף פרשים: מלכים א ה ו 7. **ויהי לשלמה ארבעת אלפים אריות** סוסים ומרכבות ושנים עשר אלף פרשים ויניחם בערי הרכב ועם המלך בירושלם: דברי הימים ב ט כה 8. **וכל כלי משקה המלך שלמה זהב וכל כלי בית יער הלבנון זהב סגור אין כסף נחשב בימי שלמה למאומה:** דברי הימים ב ט כ 9. **ויתן המלך את הכסף בירושלם כאבנים ואת הארזים נתן כשקמים אשר בשפלה לרב:** מלכים א י כז 10. **ויהי לעת זקנת שלמה נשיו הטו את לבבו אחרי אלהים אחרים ולא היה לבבו שלם עם יי אלהיו כלבב דויד אביו:** מלכים א יא ד 11. **ותעלה ותצא מרכבה ממצרים בשש מאות כסף וסוס בחמשים ומאה וכן לכל מלכי החתים ולמלכי ארם בידם יוצאו:** מלכים א י כט 12. **ועתה כתבו לכם את השירה הזאת ולמדה את בני ישראל שימה בפיהם למען תהיה לי השירה הזאת לעד בבני ישראל:** דברים לא יט 13. **והיה כשבתו על כסא ממלכתו וכתב לו את משנה התורה הזאת על ספר מלפני הכהנים הלוים:** דברים יז יח 14. **שיתי יי לנגדי תמיד כי מימיני בל אמוט:** תהלים טז ח 15. **ומשה עלה אל האלהים ויקרא אליו יי מן ההר לאמר כה תאמר לבית יעקב ותגיד לבני ישראל:** שמות יט ג 16. **הוא עזרא עלה מבבל והוא ספר מהיר בתורת משה אשר נתן יי אלהי ישראל ויתן לו המלך כל בקשתו:** עזרא ז ו 17. **ואתי עזה יי בעת ההוא ללמד אתכם חקים ומשפטים לעשותכם בארץ אשר אתם עברים שמה לרשתה:** דברים ד יד 18. **כי עזרא הכין לבבו לדרוש את תורת יי ולעשות וללמד בישראל חק ומשפט:** עזרא ז י

על הייחוד ועל הפנויה יחוד דאורייתא הוא דאמר ר' יוחנן משום ר' שמעון בן יהוצדק [6]רמז לייחוד מן התורה מניין שנאמר [1]כי יסיתך אחיך בן אמך וכי בן אם מסית בן אב אינו מסית אלא לומר לך בן מתייחד עם אמו [8]ואין אחר מתייחד עם כל עריות שבתורה אלא אימא [2]גזרו על ייחוד דפנויה [2]ואדניה בן חגית מתנשא לאמר אני אמלוך [3]אמר רב יהודה אמר רב מלמד שביקש [4]להולמו ולא הולמתו [2]ויעש לו רכב ופרשים וחמשים איש רצים לפניו מאי רבותא אמר רב יהודה אמר רב כולן נטולי [7]טחול וחקוקי כפות רגלים היו: **מתני' [3]לא ירבה לו סוסים אלא כדי מרכבתו** [4]וכסף וזהב לא ירבה לו מאד אלא כדי ליתן [5]אספניא [6]וכותב לו ס"ת לשמו יוצא למלחמה מוציאה עמה נכנס הוא מכניסה עמו יושב בדין היא עמו מיסב היא כנגדו שנאמר [5]והיתה עמו וקרא בו כל ימי חייו: **גמ'** תנו רבנן [3]לא ירבה לו סוסים יכול אפילו כדי מרכבתו ופרשיו תלמוד לומר לו לו אינו מרבה אבל מרבה הוא כדי רכבו ופרשיו הא מה אני מקיים סוסים סוסים הבטלנין מניין שאפילו סוס א' והוא בטל שהוא בלא ירבה ת"ל [3]למען הרבות סוס וכי מאחר דאפילו סוס אחד והוא בטל קאי בלא ירבה סוסים למה לי [9]לעבור בל"ת על כל סוס וסוס טעמא דכתב רחמנא לו הא לאו הכי ה"א אפילו כדי רכבו ופרשיו נמי לא לא צריכא לאפושי: וכסף וזהב לא ירבה לו אלא כדי ליתן אספניא: ת"ר [4]וכסף וזהב לא ירבה לו יכול אפילו כדי ליתן אספניא ת"ל לו לו אינו מרבה אבל מרבה הוא כדי ליתן אספניא טעמא דכתב רחמנא לו הא לאו הכי הוה אמינא אפילו כדי ליתן אספניא נמי לא לא צריכא להרווחה השתא דאמרת לו לדרשה [4]לא ירבה לו נשים מאי דרשת ביה [7]למעוטי הדיוטות רב יהודה רמי כתיב [6]ויהי לשלמה ארבעים אלף ארוות סוסים למרכבתו וכתיב [7]ויהי לשלמה ארבעת אלפים [8](ארוות) סוסים הא כיצד אם ארבעים אלף איצטבלאות היו כל אחד ואחד היו בו ד' אלפים ארוות סוסים ואם ד' אלפים איצטבלאות היו כל אחד ואחד היו בו ארבעים אלף ארוות סוסים [9](רבי) יצחק רמי כתיב [8]אין כסף נחשב בימי שלמה למאומה וכתיב [9]ויתן [10]שלמה את הכסף בירושלים כאבנים לא קשיא כאן קודם שנשא שלמה את בת פרעה כאן לאחר שנשא שלמה את בת פרעה אמר רבי יצחק בשעה [11]שנשא שלמה את בת פרעה ירד גבריאל ונעץ קנה בים והעלה שירטון ועליו נבנה כרך גדול שברומי [1] ואמר ר' יצחק מפני מה לא נתגלו טעמי תורה שהרי שתי מקראות נתגלו טעמן נכשל בהן גדול העולם כתיב [4]לא ירבה לו נשים אמר שלמה אני ארבה ולא אסור וכתיב [10]ויהי לעת זקנת שלמה נשיו הטו את לבבו וכתיב [3]לא ירבה לו סוסים ואמר שלמה אני ארבה ולא אשיב וכתיב [12]ותצא מרכבה ממצרים בשש וגו': וכותב ספר תורה לשמו: תנא [13]ובלבד שלא יתנאה בשל אבותיו אמר [14](רבא) [15]אף על פי שהניחו לו אבותיו לאדם ספר תורה מצוה לכתוב משלו שנאמר [12]ועתה כתבו לכם את השירה איתיביה אביי וכותב לו ספר תורה לשמו שלא יתנאה בשל אחרים מלך אין הדיוט לא לא צריכא לשתי תורות וכדתניא [13]וכתב לו את משנה וגו' [13]שתי תורות אחת שהיא יוצאה ונכנסת עמו ואחת שמונחת לו בבית גנזיו אותה שיוצאה ונכנסת עמו [16](עושה אותה כמין קמיע ותולה בזרועו שנאמר [14]שויתי ה' לנגדי תמיד כי מימיני בל אמוט) אינו נכנס בה לא לבית המרחץ ולא לבית הכסא שנאמר [5]והיתה עמו וקרא בו מקום הראוי לקראות בו אמר מר זוטרא ואיתימא מר עוקבא בתחלה ניתנה תורה לישראל בכתב עברי ולשון הקודש וניתנה להם בימי עזרא בכתב אשורית ולשון ארמי בירדו להן לישראל כתב אשורית ולשון הקודש והניחו להדיוטות כתב עברית ולשון ארמי מאן הדיוטות אמר רב חסדא כותאי מאי כתב עברית אמר רב חסדא כתב ליבונאה תניא [17]רבי יוסי אומר ראוי היה עזרא שתינתן תורה על ידו לישראל אילמלא [18](לא) קדמו משה במשה הוא אומר [15]ומשה עלה אל האלהים בעזרא הוא אומר [16]הוא עזרא עלה מבבל מה עלייה האמור כאן תורה אף עלייה האמור להלן תורה במשה הוא אומר [17]ואותי צוה ה' בעת ההיא ללמד אתכם חקים ומשפטים בעזרא הוא אומר [18]כי (6) עזרא הכין לבבו לדרוש את תורת ה' (אלהיו) ולעשות וללמד בישראל חוק ומשפט ואף על פי שלא ניתנה תורה על ידו נשתנה על ידו הכתב שנאמר וכתב

איסטבלאות היו בכל אחת מ' אלף סוסים. אין כסף נחשב בימי שלמה למאומה פירשוה קודם שנשא שלמה את בת פרעה א"ר יצחק בשעה שנשא שלמה לבת פרעה ירד גבריאל ונעץ קנה בים ונבנה עליו כרך גדול של רומי: **מפני** מה לא נתגלו טעמי תורה שהרי שתי מקראות נתגלה טעמן ונכשל בהן גדול הדור רבי נשים כתיב ויהי לעת זקנת שלמה נשיו הטו את לבבו. רבוי סוסים דכתיב ותעלה ותצא מרכבה ממצרים בשש מאות כסף וגו': **וכותב** ס"ת לשמו. אמר רבא אפילו הדיוט אע"פ שהניחו לו אבותיו ס"ת מצוה לכתוב לכם את השירה הזאת כו'. תנא המלך כותב לו שתי תורות אחת שיוצאה ונכנסת עמו. כיצד יוצא למלחמה והוא עמו נכנס והוא עמו. יושב בדין והוא עמו מיסב והוא עמו. ועושה אותה כמין קמיע ותולה אותו בזרועו שנאמר שויתי ה' לנגדי תמיד כי מימיני בל אמוט. אבל אינו נכנס בה לא במרחץ ולא בבית הכסא לא להשתין מים שנאמר והיתה עמו וקרא בו מקום הראוי לקראות בו וכותב לו תורה אחרת שתהיה מונחת לו בין גנזיו: **אמר** מר עוקבא בתחלה נתנה תורה לישראל בלשה"ק וכתב עברי וחזרה ותנה כימי עזרא בלשון ארמי וכתב אשורי וכירדו להן ישראל לשה"ק וכתב אשורי והניחו כתב עברי ולשון ארמי להדיוטות מאן אינון הדיוטות כותים. כתב עברי כתב ליבונאה. תניא א"ר יוסי ראוי היה עזרא שתינתן תורה על ידו אלא

עין משפט נר מצוה

נא א מיי' פכ"ב מהל' איסורי ביאה הל' ח סמג לאוין קכו טוש"ע אה"ע פי' כב סעיף א: **נב** ב מיי' שם הלכה ג טוש"ע שם סעיף כ: **נג** ג מיי' פ"ג מהל' מלכים הל' ג סמג לאוין רכד: **נד** ד מיי' שם הלכה ד סמג שם: **נה** ה מיי' שם הלכה ח וס"ז מהל' ס"ת הל' ב סמג עשין מז: **נו** ו מיי' פ"ג מהלכות מלכים הלכה ג סמג לאוין רכח: **ז** [מיי' פי"ד מהל' איסורי הל"נ טוש"ע אה"ע סי' עו סעיף יז]: **נח** ח מיי' פ"ג מהל' מלכים הל' ח סמג עשין כה: **נט** ט מיי' פ"ז מהלכו' ס"ת הלכה ח סמג עשין כל טוש"ע י"ד סי' שי סעיף ה: **נט** י מיי' פ"ג מהל' מלכים הלכה ח וס"ז מהלכות ס"ת הלכה ב ג:

מוסף רש"י

הובא בסוף המסכת

רבינו חננאל

עריות אסור מן התורה ובייחוד דפנויה אמר רב באותה שעה נזדו על ייחוד דפנויה ברבי בגמרא בפרק עשרה יוחסין עלו מבבל. אמר רב מלקין על הייחוד ואין אוסרין על הייחוד אמר רב אסי לא אמרו אלא אייחוד דפנויה אבל אייחוד דאשת איש אין מלקין דאם כן אתה מוציא לעז על בניה: **ואדוניה** בן חגית מתנשא לאמר אני אמלוך ביקש להולמו ולא הלמתו פירוש ביקש שתמלא ראשו חלל העטרה ותתישב העטרה של מלכות כראשו ולא הולמתו שזו היתה עדות לבית דוד. ומפורש בע"ז פרק כל הצלמים אסורין כתיב ויוציאו את בן המלך ויתנו עליו את הנזר ואת העדות נזר כלילאי עדות אמר רב יהודה אמר רב עדות היא לבית דוד שכל הראוי למלכות הולמתו ושאינו ראוי למלכות אינו הולמתו. מאי נשים ומאי פלגשים אמר רב נשים בקידושין ובכתובה פילגשים בלא קידושין ובלא כתובה: **לא** ירבה לו סוסים אלא כדי רכבו ופרשיו אבל בטלנים אסור. דאסיקנא ועובר על עשה ועל לא תעשה על כל סוס בטל וכסף וזהב לא ירבה לו. אלא כדי ליתן אספוניא: **ירושלמי** ר' יהושע בן לוי אמר ובלבד אספוניא של שנה זו בלבד פי' אספוניא הוצאת המאכל וכסות. לא ירבה לו נשים. המלך מרהיב להרבות אבל לא ההדיוט. ויהי לשלמה ארבעים אלף אורות סוסים וכתיב קרא אחרינא ארבעת אלפים אוריות סוסים ופירשנו ארבעים אלף איסטבלאות כל אחת היו בה ד' אלפים סוסים אם ארבעת אלפים

מסורת הש"ס

א) ע"ז לו: קידושין פ: ע"ש, ב) ע"ז מד., ג) [כעורך ערך חלם ג' גרס מולמתו אבל כערוך הלם גרס כדהכא], ד) [ע"ז שם ע"ש], ה) [גיר' הערוך אספניא שכן נלשון יון קורין הולאה אספניא וכן לעיל יח: איתא אספניא], ו) [ל"ל אריות], ז) [ל"ל רכן], ח) ל"ל המלך, ט) שבת יו:, י) [נכ"מ: שלו רומין], כ) [תוספ' פ"ד], ל) [ל"ל רבה], מ) [נקמן כב.], נ) רש"ל מ"ג, ס) [תוספ' פ"ד], ע) [נ' תוס' מגילה כח.], פ) כב"מ: ולהתגדל ברוב.

גליון הש"ם

גמ' לעבור בלא תעשה על כל סוס וסוס. קשה לי דמגי' זה דלא יסיג הייט שמא יסיג דלמא הוא כחמת כי לאוין דלא יהרה לו סוסים דהייט כדכא שיגיב הנס לאגרים ואח"כ הוא לאו כפני עצמו דלא יסיג הנס מגריסה למען הרבות אפי' סוס אחד דבגלא"ה מוהר לירד לאגרים שלא לקנות שבתו שם כמ"ש הרמב"ם אבל בשביל להרבות סוס אחד לא יסיג מגרים לו דמהלה אמר לא יהרה לו הייט אבל מרבה לתרבתו ופכ"ר. אבל לא יסיג מגריסה למען הרבות סוס ולא נקנו לו הלהבים מגריסה אסור אפי' להרבות סוס לתרבתו:

הגהות הב"ח

(א) גמ' הוא לומר כי הכיון עזרא לנכו: (ב) רש"י ד"ה מפי רבוסים שרצים המשיס: (ג) תוס' ד"ה סוס ולא נקנו לו הלהבים מגריסה אסור אפי' להרבות סוס לתרבתו:

תורה אור השלם

1. כי יסיתך אחיך בן אמך או בנך או בתך או אשת חיקך או רעך אשר כנפשך בסתר לאמר נלכה ונעבדה אלהים אחרים אשר לא ידעת אתה ואבתיך: דברים יג ז
2. ואדניה בן חגית מתנשא לאמר אני אמלך ויעש לו רכב ופרשים וחמשים איש רצים לפניו: מלכים א א ה
3. רק לא ירבה לו סוסים ולא ישיב את העם מצרימה למען הרבות סוס וי"י אמר אליכם לא תוספון לשוב בדרך הזה עוד: דברים יז טז
4. ולא ירבה לו נשים ולא יסור לבבו וכסף וזהב לא ירבה לו מאד: דברים יז יז
5. והיתה עמו וקרא בו כל ימי חייו למען למד ליראה את יי אלהיו לשמר את כל דברי התורה הזאת ואת החקים האלה לעשתם: דברים יז יט
6. ויהי לשלמה ארבעים אלף ארות סוסים למרכבו ושנים עשר אלף פרשים: מלכים א ה ו 7. ויהי לשלמה ארבעת אלפים אריות סוסים ומרכבות ושנים עשר אלף פרשים ויניחם בערי הרכב ועם המלך בירושלם: דברי הימים ב ט כה 8. וכל כלי משקה המלך שלמה זהב וכל כלי בית יער הלבנון זהב סגור אין כסף נחשב בימי שלמה למאומה: דברי הימים ב ט כ 9. ויתן המלך את הכסף בירושלם כאבנים ואת הארזים נתן כשקמים אשר בשפלה לרב: מלכים א י כז 10. ויהי לעת זקנת שלמה נשיו הטו את לבבו אחרי אלהים אחרים ולא היה לבבו שלם עם יי אלהיו כלבב דויד אביו: מלכים א יא ד 11. ותעלה ותצא מרכבה ממצרים בשש מאות כסף וסוס בחמשים ומאה וכן לכל מלכי החתים ולמלכי ארם בידם יוצאו: מלכים א י כט 12. ועתה כתבו לכם את השירה הזאת ולמדה את בני ישראל שימה בפיהם למען תהיה לי השירה הזאת לעד בבני ישראל: דברים לא יט 13. והיה כשבתו על כסא ממלכתו וכתב לו את משנה התורה הזאת על ספר מלפני הכהנים הלוים: דברים יז יח 14. שויתי יי לנגדי תמיד כי מימיני בל אמוט: תהלים טז ח 15. ומשה עלה אל האלהים ויקרא אליו יי מן ההר לאמר כה תאמר לבית יעקב ותגיד לבני ישראל: שמות יט ג 16. הוא עזרא עלה מבבל והוא ספר מהיר בתורת משה אשר נתן יי אלהי ישראל ויתן לו המלך כל בקשתו: עזרא ז ו 17. ואתי עזה יי בעת ההוא ללמד אתכם חקים ומשפטים לעשתכם בארץ אשר אתם עברים שמה לרשתה: דברים ד יד 18. כי עזרא הכין לבבו לדרוש את תורת יי ולעשות וללמד בישראל חק ומשפט: עזרא ז י

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com